

**ЕТНОГРАФІЧНІ МАНДРІВКИ
І.С.НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО В КАРПАТАХ
(ДО 180-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Олександр КУРОЧКІН,

Київський національний університет культури і мистецтв (Україна)
olexkuro@gmail.com

**ETHNOGRAPHIC JOURNEYS OF IS
NECHUY-LEVHTSKY IN THE CARPATHIANS
(DEDICATION TO THE 180TH ANNIVERSARY)**

Oleksandr KUROCHKIN,

Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine)

Курочкин Александр. Этнографические путешествия М.С. Нечуя-Левицкого в Карпатах (к 180-летию со дня рождения). Ярким примером взаимодействия науки и художественного творчества является этнографическая деятельность Ивана Нечуя-Левицкого (1838–1918), занимающего почетное место среди художников-реалистов второй половины XIX - начала XX веков. Цель статьи - указать и описать основную ценность этнографического наследия И. С. Нечуя-Левицкого, что определяется не только теоретическими выводами, но и богатым фактическим материалом, взятым из исторической и повседневной жизни и являет собой актуальность исследования из-за его подлинности. **Методология** труда основана на сочетании метода прямого включенного наблюдения и сравнительного / историко-сравнительного / метода, который позволяет определить общие и различные культурные воздействия на этнографическое наследие И. С. Нечуя-Левицкого. **Научная новизна.** К этим источникам огромной пользы для украинцев могут обратиться современные исследователи материальной и духовной культуры людей на территории Украины XIX века. В статье представлены и комментарии к этнографическим наблюдениям И.С. Нечуя-Левицкого, сделанным во время его пребывания в Карпатах в 1884-1885 гг. **Выводы.** Наиболее ценная информация для этнографических исследований поступила из горного села Шляхтова, которое автор называет «последней русско-украинской» деревней в Карпатах. Это древнее поселение украинских лемков, которое упоминается в дипломе польского короля Ягеля в 1391 году. Научная ценность этих материалов возрастает из-за необратимых изменений, которые произошли после их фиксации, в процессе глобализации.

Ключевые слова: Карпаты, поляки-крокусы, словаки, украинцы-лемки.

Вступ. Яскравим прикладом взаємодії науки і художньої творчості служить етнографічна діяльність І.С.Нечуя-Левицького (1838-1918), який займає почесне місце серед художників-реалістів другої половини XIX-початку XX ст. Видатний майстер слова, творець перших соціально-побутових романів і повістей українською мовою, він залишив помітний слід у вітчизняній і світовій культурі.

Головну цінність етнографічної спадщини І.С.Нечуя-Левицького визначають не теоретичні висновки, а узятий з життя і побуту багатий фактичний матеріал, який завдяки своїй достовірності й сьогодні зберігає важливе значення. До цих джерел з великою користю для себе можуть звертатися сучасні дослідники матеріальної та духовної культури народу.

Історіографічний огляд. І.С.Нечуя-Левицький як етнограф досліджений недостатньо. Про нього маємо лише уривчасті зауваження і відгуки, головним чином у літературі XIX – початку XX століть (“История русской этнографии” А. Пыпина та ін.). Деякі праці письменника етнографічного характеру свого часу отримали оцінку І.Франка, М.Драгоманова, А.Францева, а його книга “Ескіз української міфології” коротко характеризується в “Історії української етнографії” Філарета Колесси. У 1974 році автор цих рядків захистив кандидатську дисертацію на тему “Етнографія у науковій діяльності й художній творчості І. С. Нечуя-Левицького”.

Вклад основного матеріалу. У Карпатах

І. С. Нечуя-Левицький побував двічі – влітку 1884 і 1885 років, лікуючись мінеральними водами у містечку Щавниця на берегах швидкоплинного Дунайця. За тих часів курорт належав Австро-Угорщині /нині це населений пункт на півдні Ново-Санцівського воєводства Польщі/.

Відпочиваючи за кордоном, письменник, з притаманною йому допитливістю, вивчав навколишній світ, знайомився з мальовничою природою гір і своєрідним життям місцевого населення. З Щавниці 5 серпня 1884 року він писав до Івана Франка: “Обписую трохи Карпати. Був в наших малоруських селах: в Шляхтовій, Явірках. Тут за горою вже наші села в Венгрії і починаються словацькі села”¹.

Враження від побаченого і почутого лягли в основу художньо-етнографічного нарису “В Карпатах” /вперше надрукований у львівській газеті “Діло”, 1885, № 87-96/. Невеликий за розміром цей твір яскраво характеризує широкі народознавчі інтереси Нечуя-Левицького. Демократизм і вірність правді життя обумовили наукову вартість мандрівних спостережень відомого белетриста. До того ж нарис “В Карпатах” зачіпає надзвичайно цікавий історико-етнографічний ареал.

Баскиди – західна частина Карпатських гір у верхній течії Дунайця і Попраду з давніх давен відомі як край із строкатим національним складом населення. “Це місця – як зазначав Нечуя-Левицький, є вузол де сходяться селітьби трьох народів: на північ за Щавницею живуть мазури²,

¹ Nechuy-Levyts'kyu I. S. Zibrani tvory u desyaty tomakh [Collected works in ten volumes], Т. 10, Kyjiv, 1968, P. 293 [in Ukrainian].

² Письменник неточно називає польське населення Карпат мазурами. Останні, як відомо, мешкали на північному сході Польщі. У даному разі треба було б говорити про малополян, гуралів, краков'яків. Пізніше Нечуя-Левицький виправив цю помилку, про що свідчить датована 1915 р. його рукописна праця «Хто були скіфи й сармати і де взяли в українській мові французькі слова», що зберігається у відділі рукописів ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України (ф.1., од.зб.27839). Тут читаємо: «Ці кракуси – поляки однаковісінькі на обличчя з українцями – русинами, так що... неможна навіть примітити, де кінчаються села русинсько-

на південь і на схід – русини, і на захід до Татрів в Венгрії – словаки»³. Опинившись в зоні тривалих безпосередніх контактів різних національних культур, письменник прагнув пізнати специфіку кожної етнічної спільноти.

Одного дня, мандруючи околицями Щавниці, він оглянув польське гірське село. Вбогість і злидні – ось що насамперед побачив тут Нечуй-Левицький. За його описом, хата горянина не огорожувалася від вулиці, так що двору як такого власне і не було. Траплялись однокамерні і багатокамерні будівлі типу хата – сіни – хата. Зовні й зсередини стіни не мазали і не білили і вони мали натуральний червоний колір ялинового дерева. Тяжке враження справив на письменника внутрішній вигляд селянської оселі: “Я пішов у ту хату. То була страшна курна хата. Мені здалося, що я вліз у комин, обліплений сажею. Коло порога стояла піч, неначе давній ідолський жертвник. Дім був куб, складений з каміння. На йому горіли дрова. Дім шов просто на хату й виходив дірку, прорубану в стелі. Стіни чорні, вкриті сажею. На долу грязь, якийсь барліг, тріски, шматки дерева, бо в хаті стояв верстат для стругання дерева. Під стелею на бантинах лежали колоди й сушилися в диму. Шибки в вікнах ледве було знать. Я нічого на своєму віку не бачив сумнішого од цих хат”⁴. Не краще і з їжею: хліб, що випікали горяни “у формі коржа завдовжки з долоню” був глевкий і кислий.

Гнів і обурення Нечуя-Левицького виявляється там, де йдеться про справжніх винуватців трагічної долі соціально незахищених низів, до якої б нації вони не належали. Змальовуючи жахливі умови життя в карпатському селі, він пише не без гіркої іронії: “От де широчезне поле для гуманної діяльності галицької польської шляхти!”, яка “покладає свої сили на колонізацію та латинщення русинів, грається езультськими комітетами, тішиться розповсюдженням польського язика між русинами”⁵.

Відпочиваючи в Щавниці, Левицький здійснив ще кілька змістовних народознавчих екскурсій. Перейшовши умовний кордон між Австрією та Угорщиною, він відвідав північну окраїну Пряшівщини – місцевість зі змішаним словацько-українським населенням. Тут на гірській річці Лісний Потік мандрівника зацікавила типова для Карпат споруда водяного млина, що використовувалась і як житло мірошника. В середині воно виявилось дуже схожим на українську хату: “Коло порога піч та мисник, далі одна лава, стіл, полиця, два католіцькі німецькі образи на папері. На миснику полив’яні миски, дерев’яні ложки. Діл глиняний, нечистий, нерівний. В гижі нечепурно, темно й непривітно. Дім виходить через комин в стіни, чи цебто в млин на горіще”⁶.

Розповідаючи про свої зустрічі зі словаками, автор нарису подав ще кілька важливих етнографічних подробиць. Так, дізнаємось, що місцеві газди носили довге волосся, яке спадало на плечі й було підстрижене рівно на лобі подібно до українців Полісся. Традиційний одяг чоловіків-горян був однаковим у всіх трьох межуючих етнічних

групах. Вони одягали такі самі холосні – штани з вузькими холошами з білого товстого сукна з червоними лампасами і такі самі кербці – постолі й онучі. Однакові природно-кліматичні, господарські та соціальні умови життя позначились навіть на зовнішньому вигляді людей. “Тут у Карпатах, писав Левицький, і мазурські, і словацькі, і руські молодіці чогось дуже замлілі, бліді, худенькі, неначе захарчовані. Воно й правда, що тут робота на горах важка, а харчею буває не тривкий житній, а вівсяний хліб та водяна картопля”⁷.

Велике враження справила на письменника наддніпрянця екскурсія в Пеніни /вузьке пасмо гір, що з’єднує Бескиди і Татри/. Чудові краєвиди Дунайця, вибагливо порізблені дощами й вітрами скелі, мальовничі схили, вкриті ялиновими та буковими лісами – все це збуджувало фантазію художника, викликало до життя яскраві образи та асоціації. Запам’ятався Левицькому романтично-пригодницький спуск у човні стрімкою течією Дунайця. Вже тоді подібні річкові екскурсії, що приваблювали туристів і відпочивальників, перетворились на своєрідний промисел населення курортних місцевостей. У нарисі описаний один з видів традиційного транспорту, що застосовувався на гірських річках в районі Пенін. Це свого роду пліт, що складався з двох або більше човнів, зв’язаних між собою для стійкості на воді. Нечуй-Левицький зазначав, що ці човни називалися в Карпатах “мадярськими”. Вони відовбувалися з суцільного стовбура дерев і мали довжину 7-8 аршин /приблизно 5 метрів/. Правували зв’язаними човнами по два плотогони за допомогою довгих жердин, якими вони відштовхувалися від дна. Треба сказати, що плоти такої конструкції ще й сьогодні можна бачити на Дунайці. Прогулянки на них користуються незмінною популярністю у численних туристів, які кожного року відвідують Пенінський національний парк Польщі.

Найцінніша з погляду етнографії та частина нарису, де подано розгорнутий опис гірського села Шляхтової, яке автор називає “останнім русько-українським” селом у Карпатах. Одразу уточнимо, що мова йде про давнє поселення українських верховинців-лемків. Шляхтова згадується в грамоті короля Ягайлаза 1391 рік. В історичній та етнографічній літературі це село відоме як крайній південно-західний пункт української етнічної території. В одній з праць В. Охримовича читаємо: “Найбільш віддаленим на захід українським поселенням є село Шляхтова, розташоване у верхів’ях Дунайця біля угорського кордону; з цього саме пункту починається в Галичині прикордонна етнографічна лінія між поляками і українцями”⁸. Через Шляхтову проводив західну межу розселення і вітчизняний історик І. П. Крип’якевич⁹. Стабільність українсько-польського етнічного кордону в районі Шляхтової визнана також і польськими дослідниками. Це зафіксовано, зокрема, в працях польського етнографа XIX століття Вінцента Поля, а також в розвідках дослідників XX століття – С. Удзели, С. Лещицького, Р. Рейнфуса та інших¹⁰. Всі вони розгляда-

українські і де починаються польсько-кракуські».

³ Nechuy-Levyts'kyu I. S. Zibrani tvory u desyaty tomakh [Collected works in ten volumes], T. 10, Kyjiv, 1968, P. 383 [in Ukrainian].

⁴ Ibidem, P. 360.

⁵ Ibidem, P. 361.

⁶ Ibidem, P. 384.

⁷ Ibidem, P. 373.

⁸ Okhrymovych V. Yu. “Halyciysia” [Galicia], Ukraynysky narod v eho proshlom y nastoyashchem [The Ukrainian people in its past and present], PG, 1916, P. 408 [in Russian].

⁹ Isayevych Ya. D. “Dzherela pro zakhidni mezhi ukrayins'koyi etnichnoyi terytoriyi v period feodalizmu” [Sources on the Western Borders of the Ukrainian Ethnic Territory in the Feudal Period], *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal* [Ukrainian Historical Journal], 1968, № 12, P. 80 [in Ukrainian].

¹⁰ Див. карту: Granice karpackich grup etnicznych wedlug Wincentego Pola I Badaczy pozniej szychpracowal Jozef Babicz // Pol Wincenty. Prace z etnografii polnocnych stokow Karpat, Wroclaw, 1966.

дали Шляхтову разом з ближніми селами Явірки, Біла Вода, Чорна Вода як найбільш висунутий на Захід острівцевь території, де здавна проживали українські верховинці – лемки. Такий стан речей підтверджує і схематична карта розселення лемків з найповнішого комплексного видання українських етнографів, що з'явилося порівняно недавно.¹¹

У Нечуя-Левицького приналежність Шляхтової до лемківського етнічного ареалу розкрита на підставі вивчення основних рис матеріальної культури місцевого населення – “русинів” або “руснаків”.

Як же виглядає лемківське село в зображенні письменника? Воно нараховує 180 хат, що простяглися однієї вулицею від річки Руський Потік наверх по гірській долині. В центрі села знаходиться церква і будинок священика. Аналогічний опис маємо і у Вінцента Поля, але він більш докладний. У нього, зокрема, знаходимо цікаву деталь: жителі лемківських сіл поділялися на дольшнтян і горішнтян в залежності від того, де знаходилося їх обійстя – нижче чи вище церкви¹². Сама вулиця така вузька, що й двом возам важко розминутися. По всьому видно, як скрутно тут з землею: двори що й не огорожуються, дуже маленькі, а хати буквально ліпляться одна до одної. Біля хат навіть немає городів, вони знаходяться далеко за селом на полонинах.

Неродючий ґрунт вимагає особливої турботи, тому й лежать у дворі кожного господаря, покриті зеленим гіллям од сонця, купи гною. А ось як Нечуй-Левицький описує житло лемків: “Покрівля на хатах з драниць або з шалівок темна, аж чорна. Зверху на покрівлях не видно ні одного вивода чи димаря. Як баби затоплять в печах, то все село, всі хати куряться, ніби горять. Всі хати, хліви, повітки, комори, навіть клуни-стодоли часто стоять під однією покрівлю. Якби не вікна в хатах, то не розібрав би де хата, де клуня, де хлів або коровник. Стіни знадвору не шпаровані й не білені. Щоб стіни не псувались од дощу, їх мажуть зверху олією, од чого ялинові стіни мають колір червонуватий”¹³.

Уважне око мандрівника помітило ще деякі характерні ознаки лемківської хижі, які пізніше фіксувалися й фаховими етнографами. Так, І. Левицький звернув увагу на те, що українці-горяни обмазували житло знадвору не суцільно, а лишена стіках між колодками, від чого здавалося ніби стіни були вкриті смугастою матерією.

Для захисту від частих дощів і повіней селяни Шляхтової будували свої хати на кам'яному фундаменті, іноді такому високому, що його використовували під погребі.

Інтер'єр лемківської хати, як свідчить І. Нечуй-Левицький, був близьким до загальноукраїнського: “Ті ж лави, той же стіл, той же мисник, жердка над ліжком”¹⁴. Але існували й певні відмінності. Стіни й стеля зсередини здебільшого лишалися голими і лише щілини в зрубі шпарувалися глиною і білились так само як і зовні. В одній з хат Шляхтової письменник побачив стелю обмазану рудою глиною; подібне йому доводилось зустрічати у молдаван. З нарису “В Карпатах” довідуємось, що верховинці-лемки будували своє житло на дерев'яному помості. Вікна

в хатах були чималі, на 9 шибок. Так само як і по всій Україні, на сволоці вирізали побажання на зразок: “Най добро буде у хаті”. Замість звичайного полу лемки, як і гуцули, використовували для снання ліжка “з сінником та з плісковатими подушками, з квітчастими ситцевими наволочками”¹⁵. Уважний спостерігач звернув увагу й на те, що в русинських хатах “чистіше й чепурніше, ніж у мазурських”.

Описуючи Шляхтову, Нечуй-Левицький заводить читача і в старовинну дерев'яну церкву, витриману в традиціях народного будівництва Карпат. Вона “без бань, подовжаста, схожа на довгий дім, і з високою покрівлею, як на готицьких церквах; на фасаді піднімається дзвіничка оригінальної архітектури, з верхом, ніби насадженим по верх довгастої башти. Стіни церкви виведені не прямо, а пірамідально, так що церква однизу трохи ширше, ніж вгорі”¹⁶. Не залишилась непоміченою й та обставина, що стіни знадвору обшивалися гонтом з метою захисту від великих карпатських дощів. Внутрішнє убранство лемківського храму нагадало письменнику його рідний Стеблів на Канівщині, де в старій церкві були аналогічні образи візантійської школи, живопис на стінах і майстерно різблений дерев'яний іконостас. Разом з тим було помічено і дещо відмінне: у лемківській церкві коло порогу стояло кілька ослонів для сидіння по-католицькому.

Під час богослужіння І. С. Нечуй-Левицький мав змогу ретельно розглянути одяг пастви. При цьому йому впало в очі, що “Усі молодіці та дівчата понапинені білими згорнутими удвоє обрусами, а бідніші просто рушниками з кінцями густо затканими червоними смужками. Ці обруси молодіці напинають на плечі, як мантілі, а в кінці обрусів завіряють дітей, що держать на руках. Молодіці не зав'язують голів хустками, а закутуються. З-під хусток виглядають краї очіпка, насунуті на вуха й випушені зубчиком на лоб. Кінчики обшиті жовтогарячею матерією, котрі мають гарний вигляд, коли молодіця напнута білою мушлинковою хусточкою. Дівчата не носять на голові ні стрічок, ні квіток. Тільки на двох чорноволосих головах червоніли вузьенькі стрічки. Хоч тут у Карпатах і чоловіки і жінки ходять в “кербцях”, чи в постолах, одначе в церкву йдуть всі в чоботах. Тільки одним одна баба стояла в постолах. Чоловіки були в білих свитах з комірами, гарно вишитими червоними або синіми нитками. Штани на всіх білі, з товстого саморобного сукна, так само вишиті коло кісточки червоними взорцями”¹⁷.

Складовою частиною типово лемківської ноші І. Левицький назвав ще сердак або “карпатський кожушок”, який за будь-якої пори року одягали як чоловіки, так і жінки. Крім того, від нього довідуємось, що чоловіки Шляхтової голили обличчя, а голову покривали чорними капелюхами, які обв'язували червоними стрічками, перевитими білими шнурками.

Розглянувши в комплексі типові ознаки житла й одягу карпатських лемків, Нечуй-Левицький, подібно до інших дослідників, вказував на збереження в їхньому побуті значної кількості архаїчних пережитків. Причину цього він

¹¹ AvtorLemkivshchyna u 2-kh tomakh T.1. Material'na kul'tura [Lemkivshchyna in 2 volumes.- Vol.1. Material culture], L'viv, 1999, [in Ukrainian].

¹² Wincenty P. Prace z etnografii polnocnych stokow Karpat [Works on ethnography of the northern slopes of the Carpathian Mountains], Wroclaw, 1966, P. 107 [in Polish].

¹³ Nechuy-Levyts'kyu I. S. Zibrani tvory u desyaty tomakh [Collected works in ten volumes], op. cit., P. 369–370.

¹⁴ Ibidem, P. 374.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem, P. 370.

¹⁷ Ibidem, P. 372.

шукав, насамперед, у географічних умовах розселення, відірваності життя горян від цивілізаційних процесів. Релігійні елементи культури приводили дослідника до історично вмотивованих паралелей з Київською Руссю: "...тут у горах все просто, початково. І не дурно ж тільки ще в Карпатах держаться старовини в усьому, навіть в колядках та щедрівках: це край, захищений горами од усякого побічного впливу. Жінки всі в білому; і в старому княжому Києві жінщин звали «білоглавими»»¹⁸.

Захищаючи право карпатських русинів на вільний соціальний і національний розвиток, Нечуй-Левицький слідом за І. Вагилевичем та Я. Головацьким обстоював єдність їх культури з усім українським народом. Цю етнічну однорідність він простежив не лише в матеріальному побуті лемків, а й в мові. За його даними, лемки Шляхтової і навколишніх сіл розмовляли досить чистою галицькою говіркою, що мала особливе м'яке і мелодичне звучання. Польські впливи проявились у тому, що лемки, вимовляючи слова, ставили наголос на передостанньому складі. До речі сказати, саме ця, слушно відмічена письменником особливість лемківського діалекту відрізняє його від усіх інших говорів української мови¹⁹.

Записавши зі слів мешканців Шляхтової назви лемківського одягу, хатнього начиння і страв, Левицький констатував їх тотожність із загальноукраїнською термінологією. Деякі випадки розходження він показав у маленькому словничку, вміщеному в нарисі. Тут подані такі слова: "постоги – кербці; штани – холосні /в нас холоші/, а солдатські штани – ногавиці; очкур – строканці; обрус, що носять жінки на плечах – плахта; свита – гуня; намисто – пацьорки, спідниця – кабат" тощо²⁰.

Висновки. Вищенаведені матеріали свідчать про уважне ставлення І.С.Нечуя-Левицького до культурних надбань різномовного і різнонаціонального населення Карпат, характеризують його як вдумливого дослідника побутових і соціальних явищ. Етнографічна вартість розглянутого нарису зростає в зв'язку з тими необоротними змінами, що сталися з часу його написання. Адже Північна Лемківщина, з якою познайомився письменник, це якраз та територія, що найбільш постраждала в результаті примусової депортації українського населення зі своєї прабатьківщини після Другої світової війни.

Kurochkin Oleksandr. Ethnographic journeys of I. S. Nechuy-Levytsky in the Carpathians (dedication to the 180th Anniversary). A striking example of the interaction between science and artistic creativity is the ethnographic activity of Ivan Nechuy-Levytsky (1838-1918), who occupies a place of honor among the realist artists of the second half of the XIX – early XX centuries. An outstanding master of words, the creator of the first social and novel novels and stories in Ukrainian, he has left a prominent mark in national and world cultur-

e. **The aim of the investigation** is to indicate and to describe the main value of I. S. Nechuy-Levytsky's ethnographic heritage. It is determined not only by theoretical conclusions, but by the rich factual material taken from historical life and everyday life as well. That is the reason of great importance due to its authenticity. **The methodology of the research** is based on the combination of the method of direct included observation and the comparative / historical-comparative / method, which allows to determine the common and different cultural effects on I. S. Nechuy-Levytsky ethnographic heritage. **Scientific novelty.** These sources of great benefit to Ukrainians can be accessed by modern researchers of the material and spiritual culture of people on Ukrainian territory in XIX century. The article presents and comments on the ethnographic observations of IS Nechuy-Levytsky made during his stay in the Carpathians in 1884-1885 years. Similar social, economic and geographical conditions led to the formation of representatives of three Slavic people – the inhabitants of the mountains Beskydy of a number of common features, especially in material culture, the presence of which was well demonstrated by I.S. Nechuy-Levytsky. **Conclusions.** According to the writer, the houses of the Polish Highlander were not fenced off from the street, so the yard was not actually there. Single-chamber and multi-chamber buildings of the house-hay-house type has been noticed. The walls did not grease or whiten outside and inside and it had the natural red color of the spruce tree. It is known, that I. S. Nechuy-Levytsky provided meetings with Slovaks and this is important ethnographic details. We learn from his notations, that the local "gazdos" (masters) wore long haired (heirfell on their shoulders and was cut straight on the forehead), like the Polesie Ukrainians. The traditional clothing of the Highlanders was the same in all three border-line ethnic groups. The most valuable information for ethnographic studies comes from the mountain village Shlyakhtova, which the author calls the «last Russian-Ukrainian» village in the Carpathians. It is an ancient settlement of the Ukrainian Lemkos, which is mentioned in the diploma of the Polish King Jagiel in 1391. The scientific value of these materials is increasing due to the irreversible changes that have taken place since their fixation.

Keywords: Carpathians, Poles-crocuses, Slovaks, Ukrainians-Lemkos.

Kurochkin Oleksandr – д. істор. н., проф. Київського національного університету культури і мистецтв. Автор понад 200 наукових публікацій, з них 5 монографій. Коло наукових зацікавлень: історія календарної та сімейної звичаєвості, міфологія і демонологія, маскознавство, процеси етнічної ідентифікації, карнавальньо-святкова культура українців та інших європейських народів.

Kurochkin Oleksander – doctor of historical sciences, professor Kyiv National University of Culture and Arts. Author of over 200 scientific publications, including 5 monographs. Scientific interests: history calendar and family traditions, mythology and demonology, processes of ethnic identity, culture festive carnival Ukrainian and other European nations.

Received: 16.10.2019

Advance Access Published: December, 2019

© O. Kurochkin, 2019

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Zhylyk F.T. *Narysy z dialektolohiyi ukraiyins'koyi movy* [Essays on Dialectology of the Ukrainian Language], Kyjiv, 1955, P. 152 [in Ukrainian].

²⁰ Nechuy-Levytsky I. S. *Zibrani tvory u desyaty tomakh* [Collected works in ten volumes], op. cit., P.380.